

מסקנות, מחשבות וחלומות

נתוני דו"ח מכון גוטמן, כפי שבאים לידי ביטוי במספרים, בטבלאות ובנתונים, וכפי שבאים לידי ביטוי ברוח הדברים המנשבת בין השורות, מחזקים ומאמתים אצלי תחושות יסוד, המלוות אותי במשך עשרים השנים האחרונות. מתוקף תפקידי במכון ש"י, אני פוגש דבר יום ביומו במסגרת מגוון פעילויות המכון, את מקהלות רבות עם ישראל, שדו"ח גוטמן משקף את מחשבותיהם ותחושותיהם.

א. מסקנות

באופן תמציתי, המסקנות העולות מן הדו"ח הן כדלקמן:

- * הציבור הישראלי בכללו אוהב את המסורת היהודית. הוא רואה בה דבר חשוב, יפה, עם ערכים חשובים, וחשוב לו להנחיל את עיקריה לילדיו.
- * הישראלי הממוצע ואשתו אוהבים את הדת, אבל שונאים את הדתיים, וביתר מיקוד - את הממסד הדתי. אין להם בעיה תיאולוגית עם עיקרי הדת והמסורת. אבל יש להם בעיה אידיאולוגית עם תקציבי משרד הדתות, עם זה שכל דבר יהדות אֶתו הם באים במגע כרוך בכסף [ברית מילה, בר מצוה, חתונה, גירושין...], ועם העובדה שהממסד הדתי - הפוליטי, הרבני, הממסדי הצליח להמאיס את עצמו על כלל הציבור, [בעזרתה האדיבה של התקשורת...] וגרם לעצמו להיות לא רלוונטי למרבית הציבור החילוני, וגם לחלקים רחבים בציבור הדתי עצמו, ולא אטרקטיבי מבחינה רוחנית.
- * הישראלי הממוצע רואה ברבנים ובודת משחו ש"חייבים לעבור אותו", כברירת מחדל של 'אין ברירה'. הישראלי הזה רואה את הרבנים והיהדות על תקן "פינת הדת", דהיינו: זה שקורא פרק תהילים בטקס, אומר קדיש בהלוויה, אוסף את הגופות לאחר הפיגוע, ומדליק את הנרות בחנוכה. לא יותר. הרב או איש הדת הממוצע לא נתפס כשייך, רלוונטי ומאתגר בתחום האינטלקטואלי או בתחום החוויה הרוחנית, הפילוסופיה, ההגות, המוסר, האתיקה, האומנות, התקשורת, או כבעל רלוונטיות יתר לתחומי חיים מעבר ל"פינת הדת".
- * בית הכנסת לא נתפס בעיני הישראלי כמקום בו ניתן לחוות חוויה רוחנית משמעותית. בית הכנסת נתפס כמקום חברתי, טקסי, המנוהל בידי עסקנים, ותקציבי מועצות דתות למיניהן, שריח של 'פויילע-שטיק' תמיד עולה מהם. אל בית הכנסת באים מתוך תחושת אין ברירה, כי צריך לעבור את זה, כי כך כולם עושים, כי זה חלק מלהיות שייך לחברה ולכלל, וקצת בשביל לשמח את הסבא הזקן. הישראלי הממוצע המגיע לבית הכנסת הממוצע בשכונתו, בדרך כלל לא יתקל ביהדות יותר מידי ידידותית לסביבה. סביר להניח,

אם הוא כבר ימצא מקום פנוי ויתיישב, שמישהו כבר יגיד לו: "סליחה, אבל זה המקום שלי" ויקים אותו ממקומו. מאד לא סביר שמישהו יעמוד לידו ויראה לו בסידור היכן נמצאים ומה צריך לעשות. יותר סביר שאותו אדם יקלוט במהלך התפילה ו"החוויה הדתית" את דיווחי הבורסה האחרונים מהספסלים מאחור, את הפרשנות הפוליטית מהטריבונו מימין ואת חקר ביצועיה האחרונים של מכבי תל אביב מהמושב שלפניו. כל זה לא כולל מבזקי חדשות און-ליין מחובשי הספסלים שבחצר, ואת חוויות הדיל האחרון בטורקיה ממצפחי הגרעינים במבואה.

* המפגש הזה עם בית הכנסת הממוצע, מצטרף לסדרת מפגשים לא מעוררי עניין ואתגר באופן מיוחד, עם שאר מרכיבי הממסד הדתי, כולל מקוה, חברה קדישא וכדו'.

* המפגש החיובי היחידי שיש לישראלי הממוצע עם הממסד הדתי, הוא המפגש עם החסד הדתי. כאשר הישראלי נפגש עם הרב פירר על כל עוזריו ופעילותם, עם 'יד שרה', 'עזר מציון', וכדו', שואל ציוד רפואי, נעזר בהסעה או כאשר הוא מקבל אוכל חם וחיך בבית החולים, או בקייטנה כזו או אחרת לילדים חולים ל"ע - אז הוא רואה יהדות יפה ומאירה פנים, ועמה אוהבת אדם ללא תנאי. יהדות כזו היא אוהב: "הלואי וכל הדתיים היו כמוך...".

* הישראלי אוהב את המסורת; אך שונא את "הפרטים הקטנים", את מה שנתפס בעיניו כחטטנות יתר בפרטי מצוות לא חשובים, ובעיקר לא מתאימים ורלוונטיים למציאות זמננו.

* הפחד הגדול העולה מכל שיחה עם ישראלי ממוצע הוא הפחד מהכפייה הדתית: החשש שייכנסו לו לצלחת, ויכריחו את אשתו לעטות רעלה. הפחד הזה מצטרף לפחד מיו"ר ועדת הכספים של הכנסת, מהשיחה השבועית של הרב עובדיה, ומהתנור הבוהר משיחתו של הרב אמנון יצחק.

* הישראלי הממוצע אוהב להדליק נרות שבת, אוהב את הסעודה המשפחתית ואת המאכלים של אמא. במקביל - שונא כשחושבים שהוא יהודי לא מספיק טוב, כשמדברים אליו, או כשמדברים אליו התנשאות [נציג העגלה הריקה...], ושרואים בו אובייקט להחזרה בתשובה. הישראלי הזה הכי אוהב כשמדברים אליו אמת, [גם אם הוא לא מסכים אִתה] במאור פנים ובגובה העיניים.

סיכום כל הנ"ל, חובר לכך, שמצד אחד - מה שהיה הוא שיהיה, ורק מהפכה רוחנית רצינית, בעלת עוצמות אדירות, משהו ברמה מקבילה לתנועת החסידות בזמנה, תשנה סדרי בראשית.

ב. מחשבות

כל זמן שיהיה קשר ישיר בין דת-פוליטיקה-רבנים-תקציבים וכדו', איך אומרים החבר'ה - חבל על הזמן... * עם ישראל אוהב מסורת, אך שונא מחוייבות. אוהב מסגרת אך שונא כפייה, אוהב ללמוד אך שונא התנשאות, אוהב לעזור אך שונא ניצול, אוהב לתת אך שונא להרגיש פראייר, רוצה להיות יהודי ושונא שאומרים עליו שהוא לא, אוהב להביע דעתו ולהתווכח, ושונא כשמגדירים אותו, מכלילים אותו, ומקטלגים אותו.

* הישראלי הממוצע אוהב את בית סבא, ואת הזכרונות הנעימים משם [סבא שלי היה רב...], יהדות שכזו היה רוצה לראות בביתו, אבל בלי להתאמץ ולהשקיע יותר מידי.

ג. חלומות

המסקנה המרכזית מכל הנ"ל: אהבת ישראל. במובן הכי עמוק והכי פשוט, הכי רוחני והכי מעשי, הכי כללי והכי פרטי.

פחות פלספי ויותר תכל'ס. פחות מורכבות ויותר פשטות. פחות מניפולציות ויותר תמימות. פחות כוחנות ויותר שיתוף. פחות שנאה ויותר אהבה. [כמה שזה נשמע בנאלי...]

מתוך אותה אהבת ישראל פשוטה תשתנה המציאות, מאלהן ישתנו ההגדרות, ותעלה ותבוא ותצמח החוויה, הניגון, הלימוד, מאור הפנים, החיבוק, הרלוונטיות, האתגר הרוחני, התא המשפחתי, היופי, האסתטיקה, האתיקה, שמחת החיים, הסובלנות, רחבות הנפש והדעת, ואולי מי יודע - אפילו הגאולה...

